

PWYLLGOR ARCHWILIO 1/12/15

Yn bresennol: Y Cynghorydd John Pughe Roberts (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Trevor Edwards (Is-Gadeirydd)

Y Cynghorwyr: Anwen J. Davies, Tom Ellis, E. Selwyn Griffiths, Sian Gwenllian, John B. Hughes, Aeron M. Jones, Charles Wyn Jones, Sion Wyn Jones, Dilwyn Morgan, Michael Sol Owen, W. Tudor Owen, Angela Russell, Gethin Glyn Williams, John Wyn Williams a Peredur Jenkins (Aelod Cabinet Adnoddau).

Aelod Lleyg: Mr John Pollard

Hefyd yn Bresennol: Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), William E. Jones (Uwch Reolwr Cyllid), Dewi Morgan (Uwch Reolwr Refeniw a Risg), Luned Fôn Jones (Rheolwr Archwilio), Hawis Jones (Rheolwr Cynllunio Strategol a Pherfformiad – ar gyfer Eitem 6 ar y rhaglen), Arwel Ellis Jones (Uwch Reolwr Democratiaeth a Chyflawni – ar gyfer Eitem 7 ar y rhaglen) a Bethan Adams (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu).

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Aled Ll. Evans a Glyn Thomas.

1. IS-GADEIRYDD

PENDERFYNWYD ethol y Cynghorydd Trevor Edwards yn Is-gadeirydd y Pwyllgor am 2015/16.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Ni dderbyniwyd datganiad o fuddiant personol gan unrhyw aelod oedd yn bresennol.

3. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 24 Medi 2015, fel rhai cywir.

4. ADRODDIADAU ARCHWILIO ALLANOL

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Rheolwr Cynllunio Strategol a Pherfformiad. Nodwyd bod yr adroddiad yn rhoi diweddariad o ran adroddiadau archwilio allanol gyda'r atodiad yn rhestru adroddiadau arolygiadau a dderbyniwyd dros y tair blynedd diwethaf gan nodi eu cynigion ar gyfer gwella, y cynlluniau gweithredu a'r cynnydd hyd yn hyn.

Nododd y Cadeirydd oherwydd swmp y wybodaeth y dylid ystyried cynnal cyfarfod arbennig o'r Pwyllgor i roi sylw priodol i'r adroddiad.

PENDERFYNWYD cynnal cyfarfod arbennig o'r Pwyllgor i ystyried yr adroddiad.

5. EFFEITHLONRWYDD TREFNIADAU CRAFFU'R CYNGOR

Cyflwynodd yr Uwch Reolwr Democratiaeth a Chyflawni yr adroddiad gan nodi bod Swyddfa Archwilio Cymru (SAC) wedi cynnal adolygiad o effeithlonrwydd craffu yng Ngwynedd.

Adroddwyd bod SAC yn awgrymu tri phrif faes y dylid rhoi sylw iddynt er mwyn gwella craffu yng Ngwynedd, sef:-

- Delio â'r diffyg cyswllt sydd yn ymddangos rhwng gwaith y Cabinet a'r pwyllgorau craffu trwy edrych, ymysg pethau eraill, ar fwy o graffu cyn penderfyniad ar waith y Cabinet
- Gwella ar eglurder argymhellion craffu fel bod modd adnabod yr hyn sy'n digwydd o ganlyniad i graffu yn haws
- Gwella ansawdd cwestiynu mewn pwyllgorau craffu er mwyn cynnig mwy o ffocws ac ansawdd i'r craffu

Nodwyd gan mai'r Pwyllgor Archwilio sydd â chyfrifoldeb i edrych ar drefniadau llywodraethu'r Cyngor ac, yn benodol, ar Gyfansoddiad y Cyngor, daethpwyd i'r casgliad y byddai'n briodol i'r Pwyllgor hwn drafod y mater.

Nodwyd y gofynnir i'r Pwyllgor edrych ar y mater gan ddod i gasgliadau ar y ffordd ymlaen ac i sicrhau bod Cynllun Gweithredu cadarn yn ei le i gyfarch argymhellion SAC.

PENDERFYNWYD trafod y mater yng nghyfarfod arbennig y Pwyllgor.

6. CYFRIFON TERFYNOL 2014/15

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Cyllid gan nodi y cyflwynwyd datganiadau ariannol statudol diwygiedig y Cyngor a'r Gronfa Bensiwn am gymeradwyaeth y Pwyllgor yn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 24 Medi 2015.

Atgoffwyd yr aelodau y nodwyd yn y cyfarfod y byddai oedi cyn ardystio'r cyfrifon, gan fod un aelod o'r cyhoedd wedi lleisio gwrthwynebiad i'r cyfrifon yn ymwneud â mater ymylol, sef gwariant ar gynllun Asiantaeth Cefnffyrdd yn y flwyddyn flaenorol.

Tynnwyd sylw at lythyr gan Swyddfa Archwilio Cymru yn cadarnhau eu bod wedi cwblhau eu gwaith ar y mater hwn ac wedi ymateb i'r etholwr yn datgan nad ydynt yn cynnig unrhyw gamau pellach.

PENDERFYNWYD:

- (i) derbyn yr adroddiad;**
- (ii) awdurdodi'r Cadeirydd i arwyddo set 'glân' o'r un cyfrifon.**

7. CYLLIDEB REFENIW – ADOLYGIAD AIL CHWARTER 2015/16 (MEDI 2015)

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Cyllid, a oedd yn nodi yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, y disgwyli'r Pwyllgor Archwilio graffu adroddiadau monitro cyllideb, lle'n briodol.

Gosododd yr Uwch Reolwr Cyllid y cyd-destun ac ymhelaethodd ar gynnwys yr adroddiad a gyflwynwyd i'r Cabinet ar 24 Tachwedd 2015. Cyflwynodd y penderfyniadau canlynol i sylw'r pwyllgor i'w craffu -

- “1. Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd yr ail chwarter (sefyllfa 30 Medi 2015) o'r Gyllideb Refeniw, ac wedi ystyried y sefyllfa ariannol ddiweddaraf parthed cyllidebau pob adran/gwasanaeth, gofyn i'r Aelodau Cabinet a'r penaethiaid adrannau perthnasol gymryd camau priodol ynglŷn â materion o dan eu harweiniad/rheolaeth.
2. Nodi'r amrywiol adolygiadau o drefniadau crybwyllwyd yn yr adroddiad a'r camau i'w cymryd gan adrannau i gadw rheolaeth ar eu cyllidebau.
3. Wedi ystyriaeth o'r sefyllfa, cymeradwyo, yn benodol, yr addasiadau a throsglwyddiadau argymhellwyd mewn perthynas â'r Adrannau Addysg, Economi a Chymuned, Rheoleiddio a Chyllidebau Corfforaethol.”

Nododd yr Aelod Cabinet Adnoddau yr atgoffwyd Aelodau Cabinet o'u cyfrifoldebau o ran adolygu cyllidebau. Cyfeiriodd at sefyllfa gyllidol yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant a'r

tebygrwydd y byddai angen adnoddau pontio ar gyfer eleni oherwydd annhebygrwydd o wireddu arbedion yn llawn yn y flwyddyn ariannol. Nododd y cymerir camau pendant i ddelio â'r sefyllfa er mwyn ei gadw o dan reolaeth a bod penderfyniad y Cabinet i neilltuo adnodd wrth gefn yn galluogi'r Cabinet i ymateb i'r sefyllfa ariannol o ran yr Adran erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol ymatebodd y swyddogion i ymholiadau'r aelodau fel a ganlyn:

- O ran 'Diswyddo ac Ymddeol Cynnar' yn yr Adran Addysg, mai cyrff llywodraethu ysgolion oedd yn caniatáu ymddeol yn gynnar gyda'r costau yn disgyn ar yr Awdurdod Addysg. Nodwyd yr adolygir y sefyllfa o ran rhyddhau pensiwn gan ail-edrych ar hawl yr unigolyn o ran swm, sefyllfa'r ysgol i gyfrannu at y taliad a'r dull talu i'r dyfodol er mwyn ymateb i'r gorwariant;
- Bod yr Adran Addysg wedi rhagweld y sefyllfa gorwariant ac wedi neilltuo tanwariant mewn cronfa wrth gefn i ariannu'r gwariant;
- Mai penderfyniad y Cyrff Llywodraethu oedd ail-gyflogi athrawon a oedd wedi ymddeol fel athrawon llanw gyda phrofiad yr athro/athrawes yn cael ei gymryd i ystyriaeth;
- Mai cost un tro oedd diswyddo ac fel rhan o'r cynllun trefniadaeth ysgolion yr edrychir ar arbedion refeniw blynyddol;
- O ran gorwariant Ymgynghoriaeth Gwynedd, bod camau wedi'u cymryd i foderneiddio a bod yr Adran yn ceisio denu gwaith ac uchafu cyflawniad o fewn yr adnoddau staffio cyfredol. Ychwanegwyd y gwneir adolygiad blynyddol o ran incwm yr Adran a'u bwriad i ddefnyddio adnodd wrth gefn i liniaru'r sefyllfa pe byddai'r darlun yn parhau hyd at ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Nododd aelod bod gorwariant blynyddol hanesyddol o ran gwasanaethau pobl hŷn a bod tueddiad demograffi yn golygu mwy o alw am wasanaethau felly bod angen ystyried yn ddwys y gofynion cyllidebol.

Mewn ymateb, nododd yr Aelod Cabinet Adnoddau bod camau pendant wedi eu cymryd i gyfarch y sefyllfa gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant gyda 2 benodiad newydd wedi ei wneud yn ddiweddar i yrru'r rhaglen arbedion yn ei flaen. Ychwanegodd yr Uwch Reolwr Cyllid yr edrychir yn ofalus ar y gyllideb ar gyfer y flwyddyn ariannol 2016-17 gan asesu effaith demograffi a disgwylir i'r Adran weithredu oddi mewn i'r gyllideb honno.

PENDERFYNWYD nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt cyllidebau'r Cyngor a'i adrannau.

8. RHAGLEN GYFALAF – ADOLYGIAD AIL CHWARTER 2015/16 (MEDI 2015)

Cyflwynwyd adroddiad y Pennaeth Cyllid, a oedd yn nodi yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011, y disgwylir i'r Pwyllgor Archwilio graffu adroddiadau monitro cyllideb, lle'n briodol.

Gosododd yr Uwch Reolwr Cyllid y cyd-destun ac ymhelaethodd ar gynnwys yr adroddiad a gyflwynwyd i'r Cabinet ar 24 Tachwedd 2015. Cyflwynodd y penderfyniadau canlynol i sylw'r pwyllgor i'w craffu -

"Derbyn yr adroddiad ar adolygiad diwedd yr ail chwarter (sefyllfa 30 Medi 2015) o'r rhaglen gyfalaf, a chymeradwyo'r ariannu addasedig a gyflwynir yn rhan 2.2 – 2.8 o'r adroddiad, sef:

- cynnydd £965,000 mewn defnydd o fenthycia heb gefnogaeth,
- cynnydd £3,278,000 mewn defnydd o grantiau a chyfraniadau,
- cynnydd £154,000 mewn defnydd o dderbyniadau cyfalaf,
- cynnydd £300,000 mewn defnydd o gyfraniadau refeniw,

- lleihad £17,000 mewn defnydd o'r gronfa gyfalaf,
- cynnydd £847,000 mewn defnydd o gronfeydd adnewyddu,
- trosglwyddo £200,000 rhwng cynllun Llyfrgell Bala a chynllun Ysgolion dalgylch y Berwyn."

Yn ystod y drafodaeth ddilynol ymatebodd y swyddogion i ymholiadau'r aelodau fel a ganlyn:

- O ran yr Adran Addysg, bod yr ail-broffilio o ran gwariant blynyddol ers y chwarter diwethaf yn gysylltiedig â'r rhaglen Ysgolion Ganrif 21;
- Bod y Cabinet wedi cymeradwyo trosglwyddo £200,000 rhwng cynllun Llyfrgell Bala a chynllun Ysgolion dalgylch y Berwyn i ariannu symud y llyfrgell i safle'r ysgol newydd;
- O ran rhagolygon ariannol y rhaglen Ysgolion Ganrif 21, bod trefniadau mewn lle ar gyfer y cynlluniau presennol a bod y Cyngor yn ceisio uchafu derbyniadau grant am y ddwy flynedd nesaf gyda ffynonellau ariannu amgen i'w ystyried i'r dyfodol gyda grantiau yn lleihau.

PENDERFYNWYD nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt rhaglen gyfalaf y Cyngor.

9. STRATEGAETH ARIANNOL Y CYNGOR 2016/17 – 2019/20

Cyflwynodd y Pennaeth Cyllid adroddiad yn manylu ar Strategaeth Ariannol y Cyngor am y pedair blynedd nesaf. Adroddwyd y byddai Llywodraeth Cymru yn cyhoeddi eu cyllideb drafft ar 8 Rhagfyr, a'r setliad amodol ar gyfer ariannu llywodraeth leol ar 9 Rhagfyr.

Tynnwyd sylw at dabl oedd yn manylu ar senarios posib o ran y setliad y gallai'r Cyngor dderbyn gan Lywodraeth Cymru a greuwyd gan yr Adran Gyllid mewn cydweithrediad efo'r Uned Ymchwil a Dadansoddeg. Nodwyd y disgwylir toriad mewn grant a bod y Cyngor wedi ymagweddu yn gyfrifol wrth gynnal ymgynghoriad Her Gwynedd ar y toriadau posib i wasanaethau.

Adroddwyd bod y Cabinet wedi ystyried yr adroddiad ar 24 Tachwedd 2015, cyflwynwyd y penderfyniadau canlynol i sylw'r pwyllgor i'w craffu -

"Derbyn y diweddariad a'r crynodeb o Strategaeth Ariannol 2016/17 – 2019/20 a pharhau gyda'r cynllun ymateb cyfredol, 'Her Gwynedd', ar gyfer 2016/17 – 2017/18, gan ddatgan –

- a) Bod Cabinet Cyngor Gwynedd yn gwrthwynebu'r toriadau yn ei dyraniad grant sy'n cael ei orfodi ar y Cyngor gan Lywodraethau San Steffan a Chymru.
- b) Y bydd Cabinet Cyngor Gwynedd yn gwireddu ei chyfrifoldeb statudol i gytuno ar gyllideb gytbwys rhag iddi, yn y pen draw, redeg allan o arian a methu talu ei gweithwyr a'i chyflenwyr."

Nododd yr Aelod Cabinet Adnoddau bod oddeutu 75% o gyllid y Cyngor yn ddibynnol ar grant. Amlygodd bod Llywodraeth Cymru yn bwriadu darparu setliad fesul blwyddyn, heb unrhyw ffigurau mynegol ar gyfer y blynyddoedd dilynol a oedd yn ei gwneud yn anymarferol i'r Cyngor weithredu strategaeth ariannol dros 4 blynedd.

Yn ystod y drafodaeth ddilynol ymatebodd y swyddogion i ymholiadau'r aelodau fel a ganlyn:

- Pe byddai adolygiad o fformiwla Barnett na fyddai sicrwydd o ran ei ganlyniad;
- Bod cyhoeddiad y Canghellor George Osborne ar 25 Tachwedd y gosodir llawr ar fformiwla Barnett, yn golygu y byddai'r arian a ddyrannir i Lywodraeth Cymru o gwmpas faint y dyrannir yn bresennol;
- Mai'r Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar 3 Mawrth 2016 fyddai'n gosod Treth Cyngor ar gyfer 2016/17. Nodwyd bod cwestiwn wedi ei gynnwys yn ymgynghoriad Her Gwynedd ar gyfer casglu barn pobl Gwynedd ar gynnydd yn Nhreth Cyngor;

- Bod dyddiad cau ymgynghoriad Her Gwynedd wedi ei ymestyn tan 4 Rhagfyr 2015 a gofyn i'r aelodau annog eu hetholwyr i gymryd rhan;
- Bod dros 2,000 o ymatebion i'r ymgynghoriad wedi eu derbyn hyd yn hyn a bod yr ymateb ymysg yr uchaf o ran ymgynghoriadau cyhoeddus a gynhaliwyd gan y Cyngor;
- I gyfarfod y sefyllfa ariannol byddai angen oddeutu 12% o gynnydd yn Nhreth Cyngor 2016/17 pe na fyddai'r Cyngor yn gwneud toriadau. Nid oedd hyn am gael ei ganiatáu.
- Y trafodir efo'r Adrannau perthnasol o ran eu targedau incwm ar gyfer 2016/17 a byddai newidiadau i ffioedd yn ystyriaeth wrth sefydlu cyllidebau.

Diolchodd y Cadeirydd am yr holl waith a wnaed gan y swyddogion ar Strategaeth Ariannol y Cyngor.

PENDERFYNWYD nodi'r sefyllfa a'r risgiau perthnasol yng nghyswllt Strategaeth Ariannol y Cyngor.

10. TREFNIADAU RHEOLI RISG

Gosodwyd cefndir a chyd-destun i'r adroddiad gan yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg.

Tynnwyd sylw at y grwpiau o risg adnabuwyd gan y Cyngor a'r gweithrediad o ran delio â'r risgiau o fewn y grwpiau.

Adroddwyd y sefydlir trefn ym Mehefin 2016 lle cyflwynir adroddiad i'r Pwyllgor ar y maes Rheoli Risg yn crynhoi'r gwaith a wnaed yn y meysydd hyn yn y cyfnod blaenorol.

Mewn ymateb i sylw gan aelod parthed cynnydd mewn risg oherwydd lleihad mewn adnoddau, nododd yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg bod lleihad mewn adnoddau yn anrffod, ond o weithredu strategaeth Ffordd Gwynedd, y blaenoriaethir risgiau yn well gan ganolbwyntio adnoddau'r Cyngor ar liniaru'r prif risgiau, yn hytrach na mân fygythiadau.

PENDERFYNWYD:

- (i) derbyn yr adroddiad;**
- (ii) cymeradwyo trefniadau adrodd i'r Pwyllgor er mwyn cyflawni ei rôl statudol i adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol.**

11. GWEITHGOR GWELLA RHEOLAETHAU

Cyflwynwyd adroddiad Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio ar gyfarfod o'r gweithgor uchod a gynhaliwyd ar 12 Tachwedd 2015 i ystyried dau archwiliad a dderbyniodd categori barn C yn ystod y cyfnod rhwng 1 Gorffennaf 2015 a 11 Medi 2015 sef -

- a) Terfynu Gweithwyr oddi ar Systemau TG
- b) Arwystl ar Eiddo Preswylwyr Cartrefi

Gwahoddwyd Uwch Reolwyr i fynychu'r cyfarfod ynghyd â'r Aelod Cabinet Adnoddau er mwyn trafod y materion sy'n codi o'r archwiliadau a'r gwaith a wnaed ers cyhoeddi'r adroddiadau archwilio er mwyn cryfhau'r rheolaethau mewnol dan sylw.

Nodwyd y cafwyd sicrwydd yn y Gweithgor bod y materion a amlygwyd gan Archwilio Mewnol yn cael sylw teilwng a bod camau yn cael eu cymryd.

Nododd y Cadeirydd y dylid anfon llythyr at yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol a'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth yn nodi'r angen i ddelio a chadarnhau trefniadau o ran terfynu gweithwyr oddi ar systemau TG ar fyrder.

Mewn ymateb i sylw gan aelod yng nghyswllt y dirwyon sylweddol y gellir eu derbyn o ran diogelu data, nododd y Pennaeth Cyllid bod ap MobileIron yn galluogi'r Cyngor i ddileu gwybodaeth oddi ar declynnau symudol.

PENDERFYNWYD:

- (i) derbyn yr adroddiad;
- (ii) anfon llythyr at yr Adran Cefnogaeth Gorfforaethol a'r Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth yn nodi'r angen i ddelio a chadarnhau trefniadau o ran terfynu gweithwyr oddi ar systemau TG ar fyrder.

12. CYNNYRCH ARCHWILIO MEWNOL**Gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod hyd at 31 Rhagfyr 2015**

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Archwilio yn amlinellu gwaith Archwilio Mewnol am y cyfnod rhwng 14 Medi 2015 a 31 Hydref 2015. Nodwyd bod 6 adroddiad am archwiliadau o'r cynllun gweithredol gyda'r categori barn berthnasol yn cael ei ddangos wedi ei gwblhau yn ystod y cyfnod, 1 archwiliad dilyniant a 1 archwiliad ymatebol.

Rhodddwyd ystyriaeth i'r adroddiadau yn unigol ac yn ystod y drafodaeth cyfeiriwyd at y materion canlynol –

Trafnidiaeth Gyhoeddus

Mewn ymateb i ymholiad gan aelod, nododd yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg mai trefniadau mewnol y Cyngor oedd prif ffrwd y gwaith ac nad oedd yn cwmpasu materion sydd wedi arwain at achos llys ac ymchwiliad heddlu i gwmnïau bysiau.

Archwiliad Ymatebol Canolfan y Gwystl

Nododd aelod y dylid ystyried yr archwiliad yma yng nghyfarfod y Gweithgor Gwella Rheolaethau.

PENDERFYNWYD:

- (a) derbyn yr adroddiadau ar waith Archwilio Mewnol am y cyfnod o 14 Medi i 31 Hydref 2015 a chefnogi'r argymhellion a gyflwynwyd eisoes i reolwyr y gwasanaethau perthnasol er gweithrediad.
- (b) bod Cadeirydd ac Is-gadeirydd y pwyllgor, ynghyd â'r Cynghorwyr John B. Hughes, Michael Sol Owen a Angela Russell i wasanaethu ar y Gweithgor i ystyried yr archwiliadau oedd wedi derbyn categori barn 'C' ac archwiliad ymatebol Canolfan y Gwystl.
- (c) mai cyfrifoldeb unrhyw aelod na allai fod yn bresennol yn y Gweithgor oedd trefnu eilydd.

13. CYNLLUN ARCHWILIO MEWNOL 2015/16

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Archwilio yn rhoi diweddariad ar y sefyllfa gyfredol o ran cwblhau cynllun archwilio mewnol 2015/16.

Adroddwyd bod yr Uned Archwilio Mewnol hyd at 31 Hydref 2015 wedi cwblhau 32.31% o'r cynllun gyda 21 o'r 65 archwiliad unigol wedi eu rhyddhau yn derfynol.

PENDERFYNWYD nodi cynnwys yr adroddiad fel diweddariad o gynnydd yn erbyn cynllun archwilio 2015/16.

14. BLAEN RAGLEN Y PWYLLGOR ARCHWILIO

Cyflwynwyd adroddiad yr Uwch Reolwr Refeniw a Risg oedd yn amlinellu rhaglen waith y Pwyllgor am y cyfnod hyd at Medi 2016. Nodwyd y byddai'r blaenraglen yn addasu yn ystod y cyfnod i ymateb i ofynion/materion ychwanegol.

Nododd aelod yr angen i flaenoriaethu eitemau er mwyn sicrhau y rhoddir sylw teilwng i faterion.

PENDERFYNWYD nodi'r wybodaeth.

Dechreuodd y cyfarfod am 10.35am a daeth i ben am 12.50pm

CADEIRYDD